

Càpsula: L'activitat emprenedora de la població immigrant a Catalunya

1. Perfil de les persones emprenedores estrangeres a Catalunya

D'acord amb les dades del Ministeri de Treball i Immigració (2008), a Espanya la població estrangera va passar de 719.647 persones degudament censades el 1998 a gairebé 4,5 milions el 2008 (4.473.499). A més, segons les dades de l'INE (2008), a Catalunya hi viu el 16% del total de la població de l'Estat espanyol i és la comunitat amb una proporció més elevada de residents estrangers (el 21% de tots els censats a Espanya, és a dir, 937.198 persones). Per últim, segons les últimes dades disponibles, el col·lectiu estranger representa el 15% de la població de Catalunya.

Arribar a entendre millor l'esforç emprenedor de la immigració és un factor clau per optimitzar el potencial econòmic de Catalunya. A més, la creació d'empreses pot ser un mecanisme d'integració social a l'abast d'aquest col·lectiu.

Quadre sobre l'Activitat emprenedora segons origen (Catalunya 2007-2009)

	Estranger			Espanyol			Total		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009	2007	2008	2009
Emprenedor potencial	24,29	10,79	8,58	5,12	7,99	3,80	6,45	8,17	4,24
Emprenedor naixent	10,00	4,76	4,45	3,29	3,70	3,08	3,75	3,78	3,19
Nou emprenedor	5,71	5,08	3,28	3,72	3,22	3,20	3,85	3,34	3,19
Emprenedor en fase inicial ¹	15,71	10,16	7,73	7,00	6,92	6,26	7,60	7,13	6,38
Empresari consolidat	7,14	3,81	4,97	6,95	9,56	7,71	7,00	9,22	7,43
Exempresari	0,71	1,27	0,00	0,43	0,80	1,91	0,45	0,85	1,94

* Valors expressats en percentatges sobre cada tipus d'emprenedor
¹ Inclou emprenedors naixents i nous

Font: Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2009.

Una de les conseqüències negatives més evidents derivades del context econòmic dels últims dos anys està relacionada amb la caiguda sobtada de l'activitat emprenedora de la població estrangera. En aquest sentit, es pot observar a l'anterior taula que l'any 2007 el 15,7% de la població estrangera adulta de Catalunya estava involucrada en activitats de creació d'empreses en fase inicial (TEA), un valor que dobla el de la població adulta d'origen espanyol (7,7%). Tot i així, aquesta taxa d'emprenedoria es va anar desplomant progressivament fins a arribar al 7,7% el 2009.

En el cas de la població d'origen espanyol, els resultats per a la taxa d'activitat emprenedora en fase inicial (TEA) també mostren un deteriorament, tot i que convé subratllar que la caiguda d'aquest indicador és molt menys pronunciada (del 7% del 2007 al 6,3% del 2009). Els resultats no només indiquen que l'activitat emprenedora en fase inicial de la població estrangera va experimentar una minva substancial (que ha passat de doblar la de la població catalana el 2007 a ensorrar-se i apropar-s'hi el 2009), sinó que a més els estrangers no

s'involucren en activitats que portin a la creació de noves empreses (emprenedoria naixent). Malgrat la caiguda dels nivells d'aquesta empenedoria en la població general (del 3,75 el 2007 al 3,19 el 2009), l'esfondrament més pronunciat s'observa entre el col·lectiu estranger, amb una taxa d'activitat empenedora naixent que va passar del 10,0 el 2007 al 4,45 l'any 2009.

Finalment, és important destacar que la taxa d'intenció empenedora també mostra una marcada tendència negativa des del 2007. Mentre que entre la població adulta autòctona la proporció d'individus amb intenció de crear una empresa en els propers tres anys va passar del 5,12% el 2007 al 3,80% el 2009, aquesta taxa va caure estrepitosament del 24,29% el 2007 al 8,58% el 2009 en el cas de les persones estrangeres.

Creiem que una de les possibles causes d'aquestes tendències negatives tan pronunciades pot venir del fet que en molts sectors econòmics la població d'origen forà tenia els incentius necessaris per incorporar-se al mercat laboral a través de mecanismes basats en la legislació mercantil, en lloc d'utilitzar mecanismes de la legislació laboral. Això podria explicar les altes taxes d'empenedoria naixent del 2007 i la subsegüent davallada amb l'arribada de la crisi del sector de la construcció a partir del 2008.

Perfil per gènere: pel que fa al perfil de la població estrangera resident a Catalunya, s'observa en primer lloc una baixa participació de les dones en l'activitat empenedora. Hi ha una preocupant absència de dones (tant nascudes a dins com a fora d'Espanya) amb intenció de crear una empresa en els propers tres anys. Mentre que el 2007 i el 2008 la taxa d'intenció empenedora mostrava nivells equilibrats entre homes i dones, el 2009 només el 24,3% de la població estrangera interessada a iniciar activitats empresarials eren dones (vegeu la tabla a continuació).

Distribució de gènere entre els empenedors, segons origen* (Catalunya 2007-2009)

	Emprenedor potencial		Emprenedor naixent		Nou empenedor		Emprenedor en fase inicial ¹		Empresari consolidat		Exempresari		Catalunya ²	
	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol
2009														
Home	75,7	76,1	68,4	65,1	71,4	49,6	69,7	57,3	66,7	72,1	0,0	52,6	49,6	51,4
Dona	24,3	23,9	31,6	34,9	28,6	50,4	30,3	42,7	33,3	27,9	0,0	47,4	50,4	48,6
2008														
Home	48,6	57,5	45,5	52,6	50,8	63,3	48,2	57,6	39,0	60,8	0,0	43,1	42,5	52,7
Dona	51,4	42,5	54,5	47,4	49,2	36,7	51,8	42,4	61,0	39,2	100,0	56,9	57,5	47,3
2007														
Home	47,1	59,0	64,3	55,7	62,5	72,5	63,6	64,6	60,0	64,3	0,0	62,5	49,3	49,7
Dona	52,9	41,1	35,7	44,3	37,5	27,5	36,4	35,4	40,0	35,7	100,0	37,5	50,7	50,3

* Valors expressats en percentatges sobre cada tipus d'empenedor i cada any

¹ Inclou empenedors naixents i nous

² Es refereix a tota la població adulta de Catalunya (de 18 a 64 anys)

Font: Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2009

Fent créixer Europa des de l'economia local

D'una manera semblant, s'observa que en el cas de la població adulta autòctona la proporció de dones entre les persones emprenedores potencials ha passat del 41,5% (el 2007) i del 42,5% (el 2008) al 23,9% (el 2009). S'observa una situació diferent si es compara la configuració de gènere de les activitats emprenedores que componen la taxa d'emprenedoria en fase inicial (TEA).

D'una banda, hi ha una caiguda important en la proporció d'homes nascuts a Espanya que l'any 2009 havien progressat d'emprenedors naixents (65,1%) a nous emprenedors (49,6%). Aquest patró és contrari al que s'observa tant el 2008 com el 2007, en què els emprenedors catalans naixents i nous eren principalment homes. D'altra banda, la proporció de dones estrangeres és substancialment menor tant en les que es troben en l'etapa naixent de l'emprenedoria com en les noves empresàries, respecte dels nivells de l'any 2008.

La població emprenedora estrangera és generalment més jove: en quant a la distribució per edat, a la taula 9.3 s'observa que la població estrangera és, en termes generals, més jove (el 66,8% tenen menys de 34 anys) que la població autòctona (mitjana d'edat de gairebé 41 anys). A més, hi ha hagut un gir en la configuració de l'emprenedoria estrangera: els joves hi han adquirit més rellevància. Així, la població d'origen no espanyol involucrada en activitats emprenedores està formada principalment per joves d'entre 25 i 34 anys. Això és notori en el cas dels qui tenen intencions emprenedores i del nou empresariat. En el cas de la primera dimensió de l'emprenedoria –la potencial– la mitjana d'edat és de 31,2 anys i el 83,8% de les persones estrangeres amb intencions emprenedores tenen menys de 35 anys. Pel què fa al nou empresariat d'origen estranger, està format per individus amb una mitjana d'edat que no arriba als 33 anys i en què el 85,7% en té menys de 35.

La població estrangera que es troba en la fase naixent del procés emprenedor té un nivell d'escolarització relativament alt, i en canvi no aconsegueix culminar el nou projecte emprenedor: en quant al nivell d'educació, la població estrangera a Catalunya té un nivell d'estudis similar a l'autòctona. Amb tot, només el 37,8% de la que es considera emprenedora potencial té estudis universitaris, mentre que aquesta taxa arriba al 66,5% de la població nascuda a Espanya. A més, i tot i que la configuració educativa de la població estrangera catalogada com a emprenedora en fase inicial (TEA) és semblant a la del col·lectiu autòcton, hi ha importants diferències en el nivell educatiu dels emprenedors segons si són naixents o nous empresaris.

La població estrangera que està en la fase de nou empresariat estranger amb estudis universitaris és del 28,6% (51,5% entre la població nascuda a Espanya), i aquest valor ha mostrat una tendència decreixent tant comparada amb el 2008 (el 31,3% tenia estudis universitaris) com amb el 2007 (el 50% en tenia).

Les persones estrangeres que formen part del nou empresariat reporten nivells de renda alts. Tot indica que la població forana que efectivament aconsegueix posar en funcionament la seva iniciativa emprenedora té una posició financera sòlida. Amb relació al nivell d'ingressos s'observa que, en termes generals, el col·lectiu estranger té un nivell de renda inferior que la població autòctona, encara que els resultats també mostren una proporció més alta d'aquest darrer col·lectiu en el rang inferior de renda (fins a 20.000 € anuals). A més, tant entre la població emprenedora nascuda dins com fora d'Espanya, el nivell de renda creix a mesura que l'individu avança en el procés emprenedor.

Així, el 2009 el 40% del nou empresariat estranger va reportar una renda superior als 40.000 € anuals, mentre que en el cas de la població emprenedora autòctona la proporció de nous emprenedors amb rendes familiars altes (28,1%) és superior al percentatge del qui estan en la fase naixent (24,5%). Aquest resultat, indica que els individus que efectivament aconseguixen posar en funcionament la seva iniciativa tenen una posició financera sòlida.

L'anàlisi dels resultats del període 2007-2009 mostra que les persones emprenedores nascudes a Espanya presenten una distribució de renda més dispersa, incloent-hi tots els empresaris amb rendes altes. D'altra banda, el nivell de renda familiar de la població emprenedora estrangera el 2009 mostra una concentració més elevada en els intervals de renda baixa, en comparació amb l'any 2008.

La proporció de persones en situació d'atur en el moment d'iniciar l'activitat emprenedora naixent l'any 2009 era similar, independentment del seu origen nacional o estranger: També destacar que la població emprenedora en situació de desocupació va experimentar un augment en el 2009 respecte del 2008. D'una banda, els resultats per a l'emprenedoria potencial revelen que la taxa d'atur entre la població estrangera va passar del 6,6% el 2008 al 8,3% el 2009. De l'altra, la proporció de persones, tant foranes com autòctones, en situació de desocupació en el moment d'iniciar una activitat emprenedora naixent l'any 2009 era similar (15,8% i 14,1%, respectivament). I per últim, convé destacar que no hi havia estudiants estrangers involucrats en el procés emprenedor el 2009.

2. Perfil de les noves empreses creades per la població estrangera : A Catalunya, els immigrants involucrats en activitats de creació d'empreses el 2009 situen les seves iniciatives empresarials principalment en el sector de serveis orientats al consum. Tot i que s'observa el mateix patró entre la població autòctona, la proporció del 68% d'empreses de consum creades per persones estrangeres supera amb escreix les constituïdes per població emprenedora nativa (56,5%).

La població emprenedora estrangera en fase inicial tendeix a oferir productes innovadors. Amb tot, tant si és nascuda dins com fora de l'Estat espanyol, les persones emprenedores prefereixen no innovar pel que fa al procés i trien que les seves empreses operin en sectors de baixa intensitat tecnològica

Distribució dels emprenedors per sector d'activitat i origen*

	Emprenedor en fase inicial		Empresari consolidat	
	Estranger	Espanyol	Estranger	Espanyol
Extractiu	16,5	3,5	0,0	20,6
Transformador	6,3	27,2	13,7	34,6
Serveis a empreses	12,2	12,7	18,1	10,0
Orientat al consum	65,1	56,5	68,1	34,8

* Valors expressats en percentatges sobre cada tipus d'emprenedor

Font: Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2009

Fent créixer Europa des de l'economia local

La mitjana de socis que formen part de l'equip fundador d'empreses creades per persones nascudes fora d'Espanya és superior a la de la resta de la població. El col·lectiu estranger emprenedor destaca principalment per les baixes proporcions d'empreses amb un únic soci fundador i per l'alt percentatge (18,4%) de les creades per més de tres propietaris.

En quant a l'ocupació, s'observa un nivell desenraonadament elevat (50,9%) d'empreses autònomes entre les consolidades promogudes per empresaris estrangers. En canvi, la proporció d'autònoms entre la població estrangera emprenedora en fase inicial el 2009 era molt baixa (7,2%) ja que el col·lectiu forà que en el passat accedia al mercat laboral en règim d'autònoms, escollint una jurisdicció mercantil en comptes de laboral, ha desaparegut del mapa de l'emprenedoria a Catalunya.

Pel que fa al nivell d'internacionalització, les empreses creades per població estrangera tenen més presència en mercats internacionals. A més de tenir un grau més elevat d'internacionalització, la intensitat exportadora d'aquests negocis té una distribució molt més homogènia. Per contra, i tret del cas de l'emprenedoria naixent, la intensitat exportadora de les empreses creades per persones nascudes a Espanya difícilment supera el 25% del volum total de vendes.

3. Entorn Social entre la Població estrangera a Catalunya

Igual que entre les nascudes a l'Estat espanyol, el nivell de confiança de les persones emprenedores estrangeres a Catalunya s'ha deteriorat des de l'any 2007: el nivell d'optimisme de les persones estrangeres sobre la presència de bones oportunitats de negoci va passar del 41,8% el 2007 al 24,1% l'any 2009.

A més, és particularment preocupant la baixa confiança mostrada per la població autòctona l'any 2009, quan només el 15,9% creia que hi havia oportunitats de negoci a curt termini al mercat català. Cal destacar l'augment constant des del 2007 de la valoració que fa la població d'origen estranger sobre la creació d'empreses com a carrera professional.

Així mateix, s'observa que les persones estrangeres valoren positivament la creació d'empreses com a mitjà per afavorir la pròpia integració econòmica i social: el 70% d'aquest col·lectiu l'any 2009 valorava l'activitat emprenedora com un mitjà per destacar en el seu cercle social.

Anàlisi tècnica de l'entorn social i l'activitat emprenedora de la població estrangera a Catalunya

	2007	2008	2009
Por social al fracàs			
Estrangers	33,02%*	49,42%	35,04%*
Epanyols	49,15%	51,57%	46,53%
Prestigi social			
Estrangers	55,67%	59,84%	70,00%*
Epanyols	58,76%	56,72%	57,70%
*** indica que, per a la variable d'interès, la diferència en els valors observats entre estrangers i espanyols és significativa a l'1% (prova de Kruskal-Wallis).			

Font: Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2009

Fent créixer Europa des de l'economia local

Els resultats de la tabla mostren l'impacte de l'entorn social en l'activitat emprenedora a Catalunya. Només es presenten els resultats per a les variables associades a la por social davant del fracàs empresarial i al apercceió de la creació d'empreses com a mitjà per guanyar estatus social, atès que no s'han trobat diferències significatives entre les altres variables associades a l'entorn social en els valors referents a les persones nascudes dins i fora de l'Estat espanyol entre el 2007 i el 2009.

De manera semblant al que exposa la Fundació Un Sol Món (2007), els resultat confirmen que el col·lectiu estranger té menys por social davant del fracàs emprenedor. A més, s'observa que l'any 2009 la percepció de la creació d'empreses com a mecanisme per aconseguir estatus social es va disparar entre aquest col·lectiu.

Data d'elaboració: abril 2011

Font: Informe executiu-Catalunya. Global Entrepreneurship Monitor Juny 2010.
www.migracat.cat